

KÜRESEL BAHAR VE ÖNÜMÜZDEKİ 10 YIL

Süleyman Şensoy

(6. Uluslararası Balkan Forumu Açılış Konuşması, 2 Mayıs 2013, Edirne)

Çok değerli dost ve kardeş Kosova'nın Başbakan Yardımcısı Sayın Edita Tahiri Hanımefendi, Edirne'mizin çok değerli Valisi, çok değerli Belediye Başkanı, sayın büyükelçiler, gazeteci arkadaşlar değerli akademisyenler, hanımefendiler, beyefendiler.

6. Uluslararası Balkan Forumu'nda Edirne'de birlikte olmaktan duyduğum memnuniyeti bildirmek istiyorum sizlere. Şüphesiz bu etkinliğin gerçekleştirilmesinde ev sahipliği ve iş birliği ile Forum'u, sizleri ve bizleri onurlandıran çok değerli valimiz Hasan Duruer Beyefendi'nin en büyük minnet ve teşekkürü hak eden kişi olduğunu ifade etmek isterim. Yine Forum'un gerçekleşmesine katkı sunan bütün kişi ve kurumlara, TASAM'ın yönetimine ve özellikle projenin koordinatörü Tolga Sakman'a içtenlikle teşekkür ediyorum.

Ana temamız bu yıl için oldukça önemli bir konu: "**Balkanlar'da Çok Boyutlu Bölgesel Entegrasyon, İş Birliği, Vizyon 2023**". Önümüzdeki 10 yıl için Balkanlar'daki entegrasyon parametrelerini, olası risk ve fırsatları bu forumda yetkin isimler çerçevesinde tartışmaya ve anlamaya çalışacağız. Yaşadığımız dönem, Balkanlar'ı daha iyi anlamamız açısından çok önemli özellikler taşıyor. Çok kutuplu bir sistemin şekillenmekte olduğu ve önümüzdeki 10 yıl içerisinde aşağı yukarı bu çok kutuplu sistemdeki küresel ve bölgesel güçlerin tarif edilebilir hâle geldiği bir dönemi yaşıyoruz.

Bu çok boyutlu güç sistematığının oturma ve yerleşme sürecinin de sofistike bir rekabeti başlattığını, bu rekabetin de çeşitli trend ve senaryoları olduğunu, bunun da bölgesel anlamda sonuçlar doğurduğunu hep birlikte izliyoruz. Örneğin "**Arap Baharı**" olarak isimlendirilen süreç, "**Küresel Bahar**" olarak isimlendirilecek bir sürecin alt sonucu olarak değerlendirilebilir. Bu Küresel Bahar'ın, çok kutuplu sofistike rekabete dayalı baharın, **üç temel trend** ve olası **üç temel senaryo** üzerinden şekillendiğini görüyoruz. Bunların gerçekleşme ve sonuçlanma durumlarına göre bütün ülkelerin önümüzdeki 10 yıl sonunda olası pozisyonlarını da analiz etme imkânımız olacak.

Küresel Bahar içerisindeki **üç temel trendin birincisi, küresel meydan okumalar** olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunlar bir ülke ya da bölgenin tek başına çözemeyeceği sorunlar olarak önümüzde duruyor. Bütün dünyayı ve insanlık ailesini ilgilendiren sorunlar: İklim değişiklikleri, nükleer, kimyasal biyolojik silahlar gibi birçok temel alanı ilgilendiren küresel meydan okumalarla karşı karşıyayız.

İkinci trend; uluslararası sistemde bu çok kutupluluğa bağlı olarak gelişen **yeni güç adaylarına sistem içerisinde yer verilip verilemeyeceği sorunu**. BM, Dünya Bankası, IMF gibi uluslararası kurum ve örgütler başta olmak üzere bu yapılanmalar içerisinde yeni güç adaylarına bir yerin verilip verilmeyeceği, verilecekse nasıl bir yer olacağı önemli bir konu olacak dünya için. Bu anlamda bir paylaşım, kavgasız ve savaşız olarak gerçekleşebilecek mi? Yoksa yeni kutuplaşmaların olduğu, bloklaşmaların olduğu bir dünya mı göreceğiz?

Üçüncü trend ise belki de en önemlisi; **devlet doğasının değişiyor olması**. Bu belki çok yeni bir kavram fakat dünya değişik devlet tecrübelerinden, yönetim tecrübelerinden geçti. "Sosyalizm"i denedi. İdeal noktada olmasa da "komünizm"i denedi. Liberalizmi denedi... Şu anda Çin'in şahsında vücut bulan bir "devlet kapitalizmi"ni de deniyor. Bu anlamda devlet doğası değişimi içerisinde sistematik yeni arayışlar olduğunu, bu anlamda dünya sisteminin nihai bir sona gelmediğini, sürekli daha iyi bir sistem arayışı içerisinde olduğunu, hatta bir sistem krizi yaşadığını da söylememiz mümkün. Burada birçok kavram öne çıkıyor. Özellikle refah, işsizlik, sosyal güvenlik gibi toplumlara eşitlik gibi birçok sorunun bu devlet doğasının değişimi içerisinde nasıl çözüleceği konusunda çok ciddi arayışlar var. Çok yeni bir kavramla karşı karşıyayız: "**Beklenti Yönetimi**". Devletlerin, vatandaşlarının Beklenti Yönetimi kavramını nasıl yönettikleri konusu da çok belirleyici olacak. Kısıtlı şartlar içerisinde ve iktisadi sorunlar içerisinde Beklenti Yönetimi'nin iyi yönetilemediği ülkelerin hızla kaosa sürüklendiğini ve manipüle edilebildiğini de hep birlikte görüyoruz. Arap Baharı'nda yaşanan süreç yönetimi değişen veya değişmeyen ülkelerin tamamının henüz bu kaos sürecini tamamlamamış olmalarından da beklenti yönetimi kavramının önemini teyit ediyoruz.

Küresel Bahar içerisinde bu **üç temel trende yönelik üç temel senaryo** var: **Birinci senaryo; bütün dünyanın demokratikleşmesi**. Bu, en azından 21. yüzyılın ilk yarısı için bir hayal olarak görünüyor. Dolayısıyla bu seçenek var olmakla birlikte gerçekleşme ihtimali oldukça düşük.

İkinci senaryo; kimlik politikaları etrafında hem uluslararası sistemde, hem ülkelerde, hem de ülkeler içinde bir **ayırışma sürecinin başlaması**. Bildiğiniz gibi 21. yüzyıl açısından üç temel yeni parametre var: Biri "entegrasyon" (bu konuyla çok ilintili olduğu için ifade ediyorum), biri "mikro milliyetçilik", biri de "öngörülemezlik". Kimlik politikaları tarafında ayrışmanın hem entegrasyonlar içinde yaşanabileceğini düşündüğümüz zaman, hem entegrasyonun hem mikro milliyetçiliğin hem de öngörülemezliğin getireceği felaketlerin, kaosların ve sıkıntıların büyüklüğü açısından önemli parametreler olduğunun altını çizmek istiyorum. Önümüzdeki 10 yıl içerisinde BM' deki üye sayısı kadar yeni yapının dünya sistemine eklenebileceğinin de kesin bir gerçeklik olarak kabul edilebileceğinin de ihtimal dâhilinde tutulması gerektiğini düşünüyorum. Bu anlamda kimlik politikaları tarafının da Balkanlar'ın doğal yapısı gereği ciddi riskleri bütün ülkelerle birlikte taşıdığına da altını çizmek gerektiği kanaatindeyim.

Üçüncü senaryo ise bütün bu değişkenler içerisinde **kaynaklar sisteminin nasıl yönetileceği** ve nasıl paylaşılacağı. Hem bölgesel hem daha büyük boyutlu ikili veya çok taraflı çatışma ve kaoslara yol açmadan kaynaklar sisteminin nasıl yönetileceği çok büyük önem arz ediyor.

Örneğin dünyada şu anda bütün güvenlik parametreleri **su, enerji ve gıda güvenliği** üzerinden çalışılıyor. Çünkü bu anlamda iklim değişikliklerine de bağlı olarak Çin ve Hindistan'ın yükselen talebine bağlı, olası çok büyük olumsuz senaryolar var.

Asya ve Afrika'da özellikle su, enerji ve gıda güvenliği önümüzdeki 50 yıl için devletlerin ve uluslararası kuruluşların en önemli konusu olacak gibi görünüyor. Çünkü küresel kapasitesi olan ülkelerin de olası çatışma ve olası barış senaryolarını bu üç temel kaynağın güvenliği üzerinden çalıştığını da gözlemliyoruz. Burada sivil - asker ilişkileri gibi, insan kaynağı niteliği gibi, din olgusu yönetimi gibi olguların da dünyanın kaynaklarının yönetimi noktasında önemli başlıklar olarak nasıl yönetileceğinin önemli olduğunu görüyoruz.

Böyle bir küresel tablo içerisinde biz Balkanları konuşuyoruz ve hem Balkan ülkelerinin kendi içindeki ilişkileri, hem de Avrupa'nın diğer ülkeleriyle ve dünya ile ve Türkiye ile olan ilişkilerini konuşuyoruz. Bu anlamda böyle büyük bir fotoğraf içerisinde bir yere oturabilirsek daha sağlıklı izlenim ve gözlemler yapabileceğimizi düşünüyorum.

Şüphesiz **entegrasyon** ve **iç barış** deyince en önemli konu **ekonomi** ve **ekonomik güvenlik** olarak ortaya çıkıyor. Örneğin ABD'nin, terörizm tehdidini belki ilk 5'e bile koymayacak yeni bir yapılanmaya gittiğini ve 1. sıraya ekonomik güvenliği yerleştirdiğini görüyoruz. Bu anlamda Balkan ülkelerinin de hem ekonomik güvenliklerini sağlaması hem de ekonomik temelde bölge içi entegrasyonu güçlendirmesi noktasında dönemsel olarak çok büyük inisiyatiflere ihtiyaç olduğu kanaatindeyim.

Çok hızlı genişleyen AB süreci ve önümüzde çeşitli aşamalarda bulunan Balkan ülkeleri adaylık süreçleri açısından baktığımızda çok hızlı bir genişleme görüyoruz. Balkan ülkelerinin Batı Avrupa'daki ekonomi ve şirketler ile rekabet zorluğu ortada. Bu zorluğun da Balkan ekonomilerinde çok büyük ölçüde transfere yol açtığını hep birlikte görüyoruz. AB üst kimliğinde herhangi bir sorun çıktığında Balkanlar'ın ekonomilerinin çok tartışılabilir durumda olduğunu sanırım kabul edeceğiz.

Bu anlamda Balkan ülkelerinde ekonomik güvenlik ve ekonomik entegrasyonun güçlendirilmesi noktasında, benzer süreçleri yürüten, benzer tarihî deneyimlere sahip Türkiye gibi ülkelerin çok büyük fırsatlar sunduğu kanaatindeyim. **Ekonomik güvenlik ve entegrasyon** temelinde **siyasi, sosyal, kültürel ve stratejik entegrasyon** süreçlerinin de çok daha başarılı olacağını ekonominin bu anlamda taşıyıcı bir sektör olduğunun da altını çizmek gerekiyor.

Balkanlar'da bizim **din, dil, tarih, coğrafya** açılarından çeşitli ülkelerle **çok boyutlu bağlarımız** var. Bu **moral değerleri** çok önemsiyoruz, güveniyoruz fakat bunların yeterli olmadığını da biliyoruz. **Önümüzdeki zihinsel eşik**; sadece dil, din, tarih, coğrafya etrafında biraraya gelmek değil, **ileri teknoloji, medeniyet ve refah üretecek bir insan kaynağı niteliğine sahip olmak**. Bu hem bölge içinde hem bölge dışında rekabet edebilmemizin de temel kaynağı. Bu insan kaynağının da yüksek verimlilik üreten bir ekonomi ortaya çıkarması ve dünya pastasından nitelikli pay alması gerektiğini görüyoruz.

Böyle bir zihinsel eşik karşısında da Türkiye ve Balkan ülkeleri arasında **ikinci bir zihinsel eşğin sektörel, stratejik ve finansal derinleşme** olduğunu söylememiz gerekiyor. Bu sektörel, stratejik ve finansal derinleşme; **karşılıklı bağımlılık** temelinde bir ilişki stratejisini de doğal olarak güçlendirecektir.

Balkan ülkelerinin hem Bölge'deki büyük güçlerle hem bölge dışı aktörlerle olan dengelerinde Türkiye ile kuracakları bu stratejik, sektörel, finansal derinleşmenin kendileri için çok önemli denge ayağı oluşturacağını öngörmemiz, buna yönelik kurumsal kapasite inşasını güçlendirmemiz ve karşılıklı bağımlılık oluşturacak yapıyı daha fazla derinleştirmemiz gerektiği önümüzde açık seçik duruyor.

Böyle bir perspektif içerisinde 6. Uluslararası Balkan Forumu'nun bu tartışma ve konuşmalara hem katılanlar için, hem karar alıcılar için verimli sonuçlar doğurmasını diliyorum. Bu forumun bu anlamda stratejik bir katkı olarak şekillenmesini diliyorum.

Yarın, Balkan Ülkeleri Düşünce Kuruluşları Ağı'nın çalışma toplantısı da gerçekleştirilecek. Bildiğiniz gibi **Balkan İletişim Ağı** 2005 yılında SAM (Dışişleri Bakanlığı Stratejik Araştırmalar Merkezi) tarafından kurulmuştu. Yaklaşık 4 yıldır TASAM'ın yönetiminde devam ediyor. Çok çeşitli ülkelerde toplantıları yapıldı; **Romanya, Bulgaristan, Arnavutluk, Makedonya, Türkiye** gibi... Önümüzdeki yıllarda da bu toplantıların tüm Balkan ülkelerinin tekliflerine açık olduğunun, çalışmaların farklı ülkelerde yapılarak birlikte güçlenebileceği fikrinin altını çizmek isterim.

Bu çerçevede önümüzdeki 10 yılda yapacaklarımızın - bunu bir slogan olarak da tekrarlamakta fayda görüyorum -**önümüzdeki 10 yılda yapacaklarımızın hem Balkan hem Türkiye için yüzyılın kalanında nerede olacağımızı belirleyeceğinde** altını çizmek isterim. Çünkü tarihsel anlamda bir kırılma yaşıyoruz ve bu kırılmada nasıl yer alacağımız; hem iç barışımız açısından, hem bölgesel hem küresel barış açısından önümüzdeki 10 yılda ne yapacağımıza bağlı! Bu genel konsept çerçevesinde Forum'un başarılı olmasını diliyorum, katkı ve emeği geçen bütün kurum ve kişilere tekrar minnet ve şükranlarımı arz ediyor, saygılarımız sunuyorum...